

บทที่ 1

บทนำ

สถานการณ์พื้นที่เพาะปลูกลำไยของประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกๆ ปี จาก 36,917 เฮกตาร์ ในปีเพาะปลูก 2535 เป็น 44,017 เฮกตาร์ ในปีเพาะปลูก 2541 จนกระทั่งในปีเพาะปลูก 2544 ประเทศไทยมีพื้นที่การเพาะปลูกลำไยเพิ่มขึ้นเป็น 116,123 เฮกตาร์ (สำนักงานพาณิชย์จังหวัด เชียงใหม่, 2542; กรมส่งเสริมการเกษตร, 2546)

สาเหตุหลักของการเพิ่มขึ้นของพื้นที่ปลูกสืบเนื่องจากผลผลิตลำไยเป็นที่นิยมของผู้บริโภค ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ (จำเนียร, 2543) และเป็นพืชที่มีการจัดการง่ายอีกทั้งราคาลำไยค่อนข้างดีเมื่อเปรียบเทียบกับพืชบางชนิดที่เกษตรกรเคยปลูก ประกอบกับในปี พ.ศ.2537 รัฐบาลมีนโยบายที่ต้องการลดพื้นที่ในการปลูกข้าวลงโดยเสนอให้มีโครงการปรับโครงสร้างระบบเกษตร (คปร.) ให้แก่เกษตรกรเพื่อเปลี่ยนพื้นที่ปลูกข้าวของเกษตรกรเป็นสวนผลไม้ (สำนักงานเกษตร จังหวัดเชียงใหม่, 2544) ลำไยจึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่มีเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัด ลำพูนให้ความสนใจเป็นอย่างมาก ทำให้เกษตรกรหันมาปลูกลำไยกันมากขึ้นและมีการขยายของพื้นที่ปลูกลำไยทั่วไปในพื้นที่ที่สามารถปลูกลำไยได้

ผลผลิตลำไยทั้งประเทศถูกส่งออกทั้งในรูปผลสดและลำไยแปรรูปถึงร้อยละ 70 โดยมี ตลาดการส่งออกลำไยที่สำคัญ คือ จีน และ ฮองกง แต่ในปัจจุบันจีน ได้ขยายพื้นที่การผลิตลำไยใน ประเทศมากยิ่งขึ้น ทำให้การส่งออกลำไยของไทยไปต่างประเทศประสบปัญหาภาวะผลผลิตลำไย ภายในประเทศล้นตลาดส่งผลให้ราคาลำไยตกต่ำ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2543) ถึงแม้ว่าจะ มีตลาดต่างประเทศในรูปลำไยผลสดแห่งใหม่ เช่น ฝรั่งเศส อังกฤษ แคนาดา แต่ตลาดเหล่านี้ ต้องการลำไยที่มีคุณภาพสูง (น้อม, 2543) ด้วยเหตุนี้ความต้องการผลผลิตลำไยในอนาคตจะเป็น ลำไยที่มีคุณภาพสูง ในอัตราส่วนที่เพิ่มมากขึ้น เพื่อป้องกันปัญหาภาวะผลผลิตลำไยล้นตลาดหรือ เกินความต้องการของผู้บริโภคและเพื่อเป็นการรองรับตลาดการค้าแห่งใหม่ในอนาคตจึงจำเป็นต้อง วางแผนและจัดเขตพื้นที่ปลูกให้ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่เหมาะสมต่อการผลิตมากที่สุด

การลดพื้นที่ปลูกพืชที่ไม่เหมาะสมและทำการส่งเสริมพืชที่มีความเหมาะสมมากกว่าเข้าไป ทดแทน จำเป็นต้องมีการศึกษาถึงจำนวนพื้นที่ปลูกที่แท้จริงว่าอยู่บริเวณใดและทำอย่างไรจึงจะเพิ่ม

ประสิทธิภาพการผลิตต่อหน่วยพื้นที่ปลูกของลำไยให้สูงขึ้น ในขณะที่เดียวกันต้องมีต้นทุนการผลิตที่ต่ำลง การผลิตลำไยในพื้นที่ที่เหมาะสมจะทำให้ประสิทธิภาพในการผลิตเพิ่มขึ้นและลดต้นทุนการผลิตที่มากเกินไปจนความจำเป็นลงอีกทั้งเป็นการเพิ่มคุณภาพของผลผลิตลำไยที่ได้ ในรายงานของ Bydekerke (1998) กล่าวว่าผลิตภาพสามารถปรับปรุงให้ดีขึ้นได้แม้มีการจัดการในระดับต่ำ หากพืชนั้นได้ปลูกอยู่ในพื้นที่ที่มีความเหมาะสมสูง อีกทั้งยังสามารถเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกรได้อีกด้วย

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2543) ได้ทำการกำหนดเขตเกษตรเศรษฐกิจสำหรับลำไยขึ้นในระดับอำเภอ โดยวิธีการกำหนดระดับความสำคัญของหลักเกณฑ์ต่างๆ ร่วมกับการวิเคราะห์ข้อมูลในระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (GIS) ผลของการศึกษาพบว่า พื้นที่ที่ควรประกาศเป็นเขตเกษตรเศรษฐกิจสำหรับลำไยมีทั้งหมด 74 อำเภอใน 15 จังหวัด โดยแบ่งเป็นศักยภาพระดับที่ 1 ทั้งหมด 25 อำเภอและศักยภาพระดับที่ 2 ทั้งหมด 49 อำเภอ แต่การในการศึกษานี้ไม่สามารถระบุได้ว่าพื้นที่ใดในแต่ละอำเภอเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพระดับหนึ่งและระดับสองบ้าง การระบุพื้นที่ที่เหมาะสมตามคุณภาพทรัพยากรที่ใช้ในการผลิตและมีขนาดที่เล็กกว่าขอบเขตอำเภอเป็นสิ่งจำเป็นที่จะนำไปสู่การวางแผนที่ละเอียดและแม่นยำมากขึ้น ดังนั้นการศึกษานี้จึงเน้นการพัฒนาวิธีการประเมินระดับความเหมาะสมของพื้นที่ปลูกลำไยโดยใช้หน่วยของพื้นที่ที่จะประเมินมีขนาดเล็กกว่าขอบเขตของหน่วยแผนที่กลุ่มชุดดิน เป้าหมายของการศึกษานี้คือการสร้างแผนที่ระดับความเหมาะสมของพื้นที่สำหรับการปลูกลำไยที่มีลักษณะสอดคล้องกับทรัพยากรธรรมชาติและพื้นที่ปลูกลำไยที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะ ดังนี้

1. เพื่อจัดทำแผนที่แสดงพื้นที่ปลูกลำไยในปี 2543 จากข้อมูลภาพถ่ายเทียม Landsat
2. เพื่อหาระดับความเหมาะสมของพื้นที่ในการปลูกลำไยโดยใช้การวิเคราะห์การตัดสินใจแบบหลายหลักเกณฑ์

ผลการวิจัยครั้งนี้มุ่งหวังเพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบในการวางแผนการเพิ่มหรือลดพื้นที่ปลูกลำไยในอนาคต เนื่องจากการกำหนดพื้นที่ปลูกที่เหมาะสมส่งผลให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ลดต้นทุนการผลิตและปัญหาการด้อยคุณภาพของผลผลิต อีกทั้งสามารถคาดการณ์ผลผลิตได้แม่นยำมากขึ้น